

Příspěvek k diskusi Spolku Skutek „Co vás žere po škole“

Lucia Sceranková

Mnoho nadějných umělců a umělkyní, absolventů uměleckých škol, se už pár let po škole přestávají věnovat umění. Důvody jsou různé, ale často je to proto, že být umělcem je zkrátka příliš náročné. Věnovat se zároveň aktivně tvorbě, uživit se, a přitom si udržet partnera/partnerku, nebo dokonce si založit rodinu, není v jejich silách a možnostech. K tomu, aby člověk v uměleckém světě uspěl, potřebuje kromě talentu a jedinečného pohledu na svět rovněž dostatek nadšení, pozitivního přístupu a energie. Zdá se, že musí mít také speciální manažerský a sebezprezentační talent a štěstí na správná rozhodnutí. Přežijí jen ti nejschopnější, nejsilnější a nejlepší?

Začínající umělec může žádat o granty a rezidence, tím se však jen problém odkládá. Někteří začnou pracovat ve škole a vychovávají nové umělce. Jiní, a těch není mnoho, se chvíli pokouší žít vyhráváním uměleckých cen a stipendií, což je pochopitelně riskantní a jen dočasné řešení. Další se rozvíjení své tvorby mohou věnovat díky rodinnému dědictví, podpoře partnera nebo příbuzných. Umělci mohou mít štěstí na práci v zaběhnuté rodinné firmě, mohou za finanční odměnu vypomáhat staršímu umělci nebo mít příležitostné zakázky. Zdálo by se, že možností je vlastně hodně, ale umělců, jimž se daří důstojně se uživit a zároveň se aktivně a naplno věnovat tvorbě, mnoho není. Nikdo je bohužel nezve na přednášky na vysoké umělecké školy, kde by studentům vysvětlili, jak se jim to podařilo. Většinou zkrátka dovedli šikovně zkombinovat zmíněné modely fungování.

Jistě, umělci mohou své věci prodávat. Trh s uměním v České republice ale není nikterak rozvinutý a zisk z prodeje spíše slouží jako takové přilepšení. Snem umělců bývá získat galeristu, který by je zastupoval. Ale ani to nemusí pro umělce znamenat okamžitou změnu.

Jak mají mladí umělci a umělkyně, kteří se chtějí věnovat tvorbě, se svou nejistou situací nakládat? Odkud mají ideálně pocházet finance na kulturu? Jak se má umělec žít a z čeho má v optimálním případě financovat své aktivity? Začínající umělci a umělkyně mají v České republice - ve srovnání například s jejich londýnskými vrstevníky - celkem mnoho příležitostí vystavovat v menších galerijních prostorech, které často vedou jiní umělci. Zpočátku je to výhoda, na kterou, pokud je třeba, se vyplatí něco si přivydělat nebo si půjčit. Je důležité, aby si umělec/umělkyně mohl/a již během studia vyzkoušet, co znamená udělat vlastní výstavu. Jenže i když se stanou stálejší součástí zdejšího uměleckého provozu, místní prestižní akce, galerie a kulturní instituce je tlačí do nedůstojné pozice neuvedených sponzorů výstavy. Na tento problém mimo jiné upozorňuje iniciativa Nulová mzda a také Spolek Skutek. Není nic nezvyklého, že instituce nemá žádný či pouze nedostatečný rozpočet na produkci děl výtvarníka pro velkou, často několikaměsíční výstavu. Nemluvíme tu ani o honoráři pro umělce, ale o pokrytí jeho nákladů. Podle nepsaných pravidel si má umělec přes týden vydělávat na život, o víkendu vydělávat na svou tvorbu a po nocích, případně v autobuse na koleni, konečně radostně tvořit. Instituce využívají toho, že mladý umělec/umělkyně samozřejmě vystavovat chce a ochotně přistupuje na tyto podmínky, což celý problém zlehčuje a jeho akutnost zamlžuje. Jako odměnu dostane umělec výstavu, která mu má zvýšit kulturní kapitál. Pokud neuváženě přijme takových odměn víc, může ho to přivést do dluhů. V takových podmínkách je pak těžké udržet pracovní nasazení a dále rozvíjet svou vlastní tvorbu. Jsou instituce a galerie v existenčním boji začínajícího umělce jeho skutečnými partnery? Umělci musí znovu a znovu přehodnocovat situaci současného umění ve společnosti a smysl vlastní tvorby ve světle politiky vystavování a možností financování. Měli by zároveň hledat odpověď na otázku, jakou roli v jejich snažení hrají a ideálně by měly hrát kulturní instituce, galerie a jejich týmy.

Autorka je umělkyně.